

flere af de grundlæggende udenlandske værker om emnet, ligesom flere af de ældre mangler. Således hovedværket om skørbug fra før James Lind: William Coxburn: *Sea Diseases or a Treatise of their Nature, Causes and Cure*, der i perioden 1696 til 1736 kom i 3 oplag. Ligeledes mangler, og det er nok værre:

En Kort Undervisning om Skørbug, udgivet på Kongelig befaling af »Facultate Medica« ved Københavns Universitet i 1645. Men trods alt – med sine mangler, en god og velskrevet oversigt over emnet.

Kåre Lauring

KULTURHISTORIE

Bredo L. Grandjean: *Stukarbejder i Danmark 1660-1800*. Efterladt manuskript udgivet af Christy Grandjean. (Poul Kristensens Forlag, 1994). 327 s., 298 kr.

Bredo L. Grandjean er hovedsagelig kendt for et stort internationalt forfatter-skab om porcelæn og fajance, frugten af mange års arbejde og forskning ved Den kongelige Porcelænsfabrik. Her-værende værk udspringer af undersøgelser, foretaget i årene under og efter 2. Verdenskrig og genopfriskede i pensionsalderen uden at nå en færdiggørelse ved hans død 1986. Det er hans efter-ladte hustru, Christy Grandjeans fortje-neste, at bogen hermed når frem til en større offentlighed.

Det var forfatterens intention at hente stukkator-kunsten ud af dens anonymitet i forholdet til de andre kunstarter, arkitekturen og maleriet, som den oftest har tjent som baggrund og indramning for. Projektet omfattede grundige forstudier med rejser til nogle af de stukkator-værksteder, som stadig, i efterkrigsårene, kunne opspores i den schweiziske kanton Ticcino, hvorfra nogle af de dygtigste mestre udgik i storhedstiden i det 18. århundrede.

Der er redegjort for den historiske udvikling i materialer og teknik og til-løb til en værksteds- og mesterforteg-

nelse; især her træder vel arbejdets uaf-sluttede karakter frem, ligesom der ikke er gjort forsøg på en opdateret, kom-menteret litteraturfortegnelse med eventuelle nytilkomne delbehandlinger om emnet. Disse – helt forståelige – mangler kan dog let overses. Det imponerende materiale, forfatteren har op-sporet, viser klart stukkator-kunstens hævdeelse blandt kunstarterne. Mens bogens første halvdel giver en kronologisk fremadskridende oversigt, udgøres dens sidste halvdel af et katalog. Billedmate-rialet er fyldigt og af meget høj kvalitet.

Gennembruddet for den nye interiør-kunst skete i 16. århundrede, og inspira-tionen var italiensk. Fra denne periode er der forholdsvis få eksempler og stor usikkerhed om forlæg og tilskrivning til værksteder og mestre. Der er tale om en nordeuropæisk renæssancestil med den-nes anvendelse af beslagværks- og bruskformer; som et interessant over-gangseksempel fremhæves Schacken-borg ved Tønder, der rummer træk fra en ny, italiensk-fransk barok. Fra Chri-stian IV's tid bliver stukken en fast del af udsmykningsprogrammet i de konge-lige slotte, i særdeleshed Rosenborg og Frederiksborg, med anvendelse af ind-kaldte mestre.

Vægtningen ligger af indlysende år-sager på de store kongelige og fyrstelige opdrag, med enkelte referencer til adeli-

ge og borgerlige monumenter. Fra det 17. århundrede bliver materialet mere fyldestgørende, til man omkring 18. århundredes start befinder sig midt i en blomstringsperiode af høj kunstnerisk kvalitet, præget af navne som Francesco Quadri, Domenico Carbonetti, Carlo Enrico Brenno og Carlo Staffieri. Især forekommer behandlingen af ikke længere eksisterende, men kunstnerisk centrale værker som Hirschholm Slot og det første Christiansborg særdeles værdifulde for en forståelse af disse monumenters samlede kunstneriske program og deres betydning i samtiden. Her slutter den kronologiske gennemgang, mens katalogen viser, at planerne havde omfattet flere monumenter fra det rige 18. århundrede.

Wivan Munk-Jørgensen

Danmarks Kirker. Ribe amt, hefte 27.
(Nationalmuseet/Poul Kristensens Forlag, 1993). 132 s.

Heftet blev, ved en ekspeditionsfejl, ikke omtalt i anmeldelsen i *Historie* 1995, 2. Men selvfølgelig bør det nævnes, at også de fire kirker i Lindknud, Brørup, Holsted og Føvling samt de moderne kirker Hovborg, Johanneskirken i Brørup og Skt. Peders i Holsted er kommet i kirkeværket. Anmelderen vil som sædvanlig hefte sig ved den største og kønneste af middelalderkirkerne, Føvling. Det er karakteristisk, at Føvling i kirkelisten i Ribe Oldemoder fra midten af 1300'erne er ansat højere end de andre kirker. Den hører til de bedst bevarede af de jyske granitkirker, og skibets oprindelige tagværk er fra tømmer fældet ca. 1203. Indvendig har kirken præg af landlig senbarok. Interessant er en gravsten fra 1200-1250 på latin, men i runeskrift, over Esbern Langsum. Langsum er et navn, som netop optræder i det 13. århundrede i Ribe stift, men som fornavn.

Erik Ulsig

HISTORIEVIDENSKAB

Bernard Eric Jensen: *Historiedidaktiske Sonderinger*. Bind I. (Institut for historie og samfundsfag, Danmarks Lærerhøjskole, 1994). 206 s., 100 kr. + forsendelse.

Bernard Eric Jensen har i dette første bind af sine sonderinger samlet en række artikler, der i perioden 1985 til 1993 har været publiceret i forskellige antologier og tidsskrifter, og forsynet dem med en nyskrevet indledning. Målgruppen må vel i sagens natur primært være folkeskolens historielærere, men bogens ærinde og indhold synes i høj grad at måtte påkalde sig videnskabsfagets opmærksomhed.

Bogen falder i to dele. 2. del, »Med Europa som ramme«, indeholder tre artikler om dansk historievidenskab i et europæisk perspektiv. Denne del vil nok være den, som videnskabsfagets historikere vil have mest umiddelbar gavn af at læse, idet Bernard Eric Jensen her udfører flere pionerarbejder inden for de seneste års historiografi, hvorom man ikke kan finde analyser andre steder. Dommen er mest negativ, men absolut hverken uvedkommende eller malplaceret. Bernard Eric Jensen analyserer danske europahistorier fra Gustav Bang til Søren Mørch, hvor han finder lige så megen kontinuitet i eurocentristisk henseende, som man kunne forvente, og